

tartozott; az athéni szokásoknak megfelelően gyakran adták ugyanazt a nevet családon belül (többnyire unokaöcsnek vagy unokának).

Az azonosítás mellett szólhat továbbá, hogy Lysias vállalkozott Euphilétos védelmére. Az érv azonban nem különösebben erős. Igaz ugyan, hogy a vádlott azt a benyomást igyekszik kelteni, mintha nem tartoznék a különösebben jómódúak közé: rendszeresen dolgozik a földjén, és mintha mindössze egyetlen cselédjány segítené a háztartásban. Emeletes háza azonban az átlagosnál határozottan jobb körülményeket sejtet, ezért anyagi helyzetéről kockázatos volna feltételezni, hogy Lysias többi klienséhez képest jóval szerényebb volt.³³ Az viszont könnyen elképzelhető, hogy Lysias személyes okokból különösen szívesen vállalta el annak az embernek a felkérését, aki az általa olyannyira gyűlölt és korábban sikertelenül bevádolt zsarnokkal végzett. A feltételezés gyengéje azonban, hogy Euphilétos fiatalembernek nevezi a csábítót (1.37), ez pedig legfeljebb gúnyosan volna értelmezhető a harmincak egykori tagjára, akinek politikai pályája legalább 10 évvel korábban elkezdődött.³⁴ Az idős csábító alakja azonban nehezen fér össze a házasságtörést foglalkozászerűen űző szoknyavadász képével. Az előbbivel kapcsolatban azonnal felmerül a gyanú, hogy pénzével, sőt esetleg a férj hallgatóságos beleegyezésével ér el sikereket; az eljuttatott gúnyos megjegyzés tehát pontosan ellenkező hatást is kiváltott volna. A görög kicsinyítő képzős kifejezés mögött így sokkal inkább lekezelő szándékot kell látnunk. Nincs viszont akadálya annak, hogy a fiatalembert a család következő nemzedékének valamelyik tagjával azonosítsuk. Lysias személyes motiváltsága így is érthető, hiszen a korabeli felfogás szerint a gyűlölséges viszony sosem két személyre korlátozódott, a két család valamennyi tagját érintette.

Az azonosítás ellen érvelők egy része abból a tényből igyekszik érvet kovácsolni, hogy a csábító politikai múltját a beszéd nem említi. Úgy vélik, a beszélő még nyomatékosabbá tehetné volna a

csábító arroganciáját, ha arra is kitér, mennyire nem tisztelte a törvényeket az élet más területén sem.³⁵ Az efféle utalások hiánya azonban nem adhat ilyen következtetésre alapot, mert kulcsfontosságú szerepet játszik a védőbeszéd stratégiájában.³⁶ Euphilétos védekezésének egyik alappillére éppen az, hogy semmilyen hátsó indíték nem vezette, amikor végzett a házasságtörővel, sőt akkor látta először életében. Ezek után egyetlen szót sem szólhat Eratosthenés jelleméről és viselt dolgairol, akár a harmincak tagja volt, akár nem. Bármint mondana, saját helyzetét ásná alá. Elgondolkoztató viszont, mondhatta-e Euphilétos a harmincak egyik tagjáról, hogy sosem látta korábban; elmulaszthatta-e annak az önként adódó feltételezésnek eloszlátását, hogy a csábítónak valójában politikai tevékenysége miatt kellett meghalnia. Egyszóval, a politikum hiánya mégiscsak inkább a személyazonosság ellen szól.

Az ókori életrajzírók nem foglalnak állást a kérdésben (ez inkább az azonosítás ellen szól), viszont minden bizonynyal annak köszönhetően került a gyűjtemény élére, hogy egy (bizánci?) másoló összekeverte a leghíresebb 12. beszéddel.

A kérdést teljesen más megvilágításba helyezi Porter tanulmánya, aki először is mindkét nevet ironikus beszélőnévnek tartja³⁷ (Euphilétos ugyanis annyit tesz „hón imádott”, Eratosthenés pedig „szerelmes szívű”), sőt az egész beszédet játékos ujjgyakorlatnak, Lysias beszédírói tehetségét bemutató darabnak tekinti. A tréfás névadás mellett szerinte leginkább a következő jelek utalnak erre: a narrációt szinte kizárólag a házasságtöréssel kapcsolatos irodalmi, főleg komédiákból ismert motívumok alkotják, az egyéni és a megszokottól „életszerűen” eltérő részletek hiányoznak; a beszélő túlságosan nagy szerepet szán a jellemzésnek a közvetlen rétorikai érveléssel szemben ahhoz képest, hogy az élete forog kockán.

³⁵ Kapparis (1993: 364–365), Usher (1999).

³⁶ Avery (1991: 383–384).

³⁷ Porter (1997: 437). Ironikusan érthető nevek más szónokoknál is előfordulnak, például Hyperetidész *Athénogénis ellen c.* beszédében.

³³ Ahogyan például Usher (1999) véli.

³⁴ Lysias a 412/411-es államcsínnnyel kezdti Eratosthenés működését elemezni (12.42).